

# Bizdən sonra anılacaq şəxsiyyət

## Üç yaradıcılıq birliyinin fəali haqqında

**Yazıçı, jurnalist, fotoqraf, "Humay" mükafatı laureatı, Azərbaycan Yazıçılar, Jurnalistlər və Fotoqraflar Birliklərinin üzvü Şirməmməd Nəzəri.**

**Nurlu özünün arxasında nurlu bir şəxsiyyətin kamil obrazı durur. Başqa sözlə desək, daxilinin nuru özünə çilənib. Bu müqəddəs əmanəti qorumaq, onu səhənin pillələrinə aydınlıq olsun deyə səpmək üçün ömrünün 75-ci illəsinin tamamında da gənclik övçü ilə çalışır. Daha kamil bir mesaj tökmək üçün...**

O, yazıçı kimi: Roman, hekayə, tərcümə, dram əsərlərindən və bədii film ssenarilərindən ibarət 16 kitab müəllifidir. "Müctəhidin yuxusu" (ADADT), "Yusifin qəmi" (Sumqayıt DDT) pyesləri və həm-müəllif olduğu daha iki səhnə əsəri müxtəlif illərdə tamaşaya qoyulub. Müəllifin "Tac Mahal və ya iki damla göz yaşı" radio tamaşası Azərbaycan radiusunun "Qızıl fondu"nda qorunur. "Mən haqqı sevirəm" mistik televiziya tamaşasının mətni isə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin saytında yerləşdirilib və 16 mindən çox oxucu toplayıb. "Erməni qadının etirafı" adlı tammetrajlı bədii film ssenarisi Qarabağ problemlərinə həsr olunub. "Çəkilməyən film" romanı, "13 hekayə. 13 rəsskazov", "Yusifin qəmi. Peçal Yusufa" və digər kitabları ədəbiyyat sferası tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. "Luç" Mədəniyyət Xadimləri Assosiasiyasının elan etdiyi "Ən yaxşı hekayə" (rus dilində) beynəlxalq müsabiqəsində 98 əsər sırasında Ş.Nəzərinin "Atasının oğlu" əsəri ikinci yerə layiq görüldü. "Tac Mahal və ya iki damla göz yaşı" radio tamaşası Azərbaycan radiusunun "Qızıl fondu"nda qorunur. Fərəhli həldir ki, onun hekayələri vaxtaşırı dövrü mətbuatda dərc edilir. Müəllifə xas bədii xüsusiyyətlərdən ən önəmli odur ki, o, bütün nəsrini sanki kino kamerası üçün nəzərdə tutaraq yazır və bütün bu əsərlər göz-lənməz sonluqla bitir. Müəllifin "Çəkilməyən film romanı" ibretamiz hekayətdir, əsərin boyuna sanki serial donu çilənib, həm də ədəbiyyatımızda kino rejissoru haqqında belə də ən irihəcmli nəsr nümunəsidir.

Publisist kimi: Əfqanıstan müharibəsində (1979-1989) həlak olmuş 214 gənc Azərbaycan hərbiçisi haqqında 10 il ərzində araşdırma apararaq oçerək və onu müşayiət edən fotoportret hazırlamaqla "Ömrün qönçə çağında" kitabını (2012) ərəşəyə gətirib. Dövri mətbuatda çoxsaylı yazıları ilə yanaşı, elmin populyarlaşdırılması məqsədilə özünün məqalələrinə və alimlərin araşdırmalarına, onların elmi nailiyyətlərinə həsr edilmiş müsahibələrdən ibarət "Elmin cazibəsi" sistsilə kitabların (hələlik 3 kitab nəşr olunub. Layihə rəhbəri akademik Akif Əlizadədir) müəllifidir. Ş.Nəzəri təhsil aldığı BDU-nun 100 illiyi münasibətilə Jurnalistika fakültəsi Elm şurasının qərarı ilə bu ali məktəbin tələbələri üçün metodiki vəsait kimi "Foto və söz" kitabını (2018) hazırlayıb.

Jurnalist kimi: Ş.Nəzəri 1977-ci ildə ADU-nun (indiki BDU) jurnalistika fakültəsini bitirdikdən sonra Bakı Məişət Kondisionerləri zavodunun radio-qəzetində redaktor, Dövlət Tələdiə Şirkətində kiçik redaktor, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyi (AJB) İdarə Heyətində baş məsləhətçi, Jurnalist Fondunun direktor müavini, "Vişka" qəzetinin Ukrayna üzrə xüsusi müxbiri, "IRS" beynəlxalq jurnalının təsisçisi və baş redaktoru, "Azəri prodakşn"-in baş redaktoru işləyib. Bu illər ərzində onun təşəbbüsü ilə AJB-nin Naxçıvan Muxtar Respublikası bölməsi yaradılıb, Abşeronun Nardaran kəndində Beynəlxalq Jurnalist Evinin tikintisi üçün SSRİ Jurnalistlər İttifaqının maliyyə vəsaiti ayrılmasına nail olub, ADU-nun üstündən yabançı ad M.Ə.Rəsulzadə ismi ilə əvəzlənib, "Əməkdar jurnalist" fəxri adı bərpə edilib və s. Sumqayıt hadisələrinin əsl səbəbkarları onun jurnalist araşdırmasının da öz əksini tapıb və Türkiyə mətbuatında işıqlandırılıb. Baş redaktoru olduğu "IRS" jurnalı üçün hazırladığı aktual materiallara görə "Humay" mükafatın layiq görüldü.

Ş.Nəzəri Qarabağ separatçıların cürət tapdıqları 1989-cu ildə AJB-nin tapşırığı ilə Əlkanın rayon və çoxitrajlı qəzet redaktorlarından ibarət (40 nəfər) heyətə rəhbərlik edərək, SSRİ Jurnalistlər İttifaqının

qının təşkilatçılığı ilə keçirilən seminara qatılıb. Bu seminar planına daxil edilmiş tədbirlərdə Moskva tərəfi erməniperəst mövqelərini açıq bürüzə verdikdə Azərbaycan jurnalistləri etirazlarını bildirdilər. Belə görüşlərin birində azərbaycanlı jurnalist, siyasi icmalçı Aleksandr Bovindən Qarabağ probleminə açıq münasibət bildirməsinə istədikdə arvadı gənc erməni qızı olan A.Bovinin deyir: "Açıq sualınıza açıq cavabım belədir: mən erməniləri dəstəkləyirəm!". Bu cavabdan sonra tədbir iştirakçıları A.Bovinin simasında Moskvanın birtərəfli siyasətinə qarşı etiraz səslərini ucaldırdı. Beləliklə, tədbirdə stress yaşanır, iştirakçılardan olan bir çoxitrajlı qəzet redaktoru üroyindən yazır... Tezliklə Bakıya qayıdan jurnalistlərin onun ürək tutmasından vəfat etməsi xəbərindən sarsılırlar...

Sadalanın faktlar kamil bir insan obrazının mənzərəsini yaradır. Bu mənzərədə fədakar bir vətəndaş, yazıçı, jurnalist və fotoqrafın yorulmaz əməyinin, tükənməz istedadının şahidi oluruq. Əslində essenin ekzpozisiyasında Şirməmməd Nəzəriyə məxsus bütün məsajları oxuduq. Buna baxmayaraq, bəzi məqamlarına görə pərdə arxasında qalan bir yazıçı, bir dramaturq obrazının da tablousunu çəkmək istərdik. Ona görə də müəllifin müxtəlif ədəbi janrlara da tam fəaliyyəti barədə olmasa da, bir teatr mürəxxəssisi kimi Ş.Nəzərinin bir neçə dramaturgiya nümunəsi haqqında söz deməyi lazım bildim.

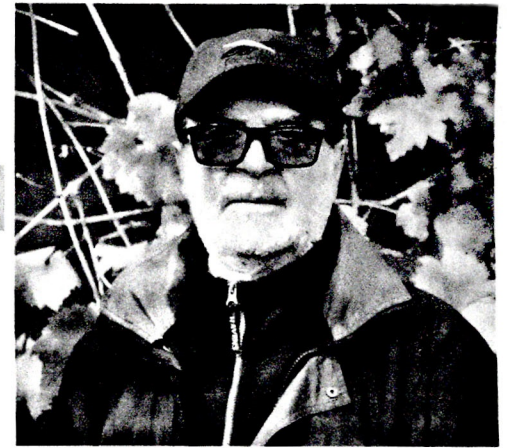
Missiya. Bu, ilahi bir qismətdir, Alın yazısıdır, ondan adlamaq olmur. Qələm adamları da seçilməyə, ömürlük bir ağır yükü götürməyə var. Her kəs ali təhsilli ola, elm qazana bilər, amma istedad ilahi bir mükafat, məsulyyətdir, ömürlük bir ağır yüküdür. Onu şərəflə daşımaq hər adama nisib olmur. Şirməmməd Nəzəri bu ağır yükün altında əzilmədi, onu şərəflə daşıdı, günümüze çatdırdı, sabaha bir pəncərə açdı missiyası bele müəyyənləşdirildi üçün! Ali missiya da bunu tələb edir. Əgər qələmə sarılmışansa, dünyəni işiq salmalı, bu günün təsvir etməli, sabaha mesaj ötürməli. Ş.Nəzəri bizə nə dedi, ondan sabaha nə əmanət qalır?

Konseptual baxış. Şirməmməd Nəzəri, bir yazıçı kimi, insanlara İNSAN obrazını təqdim edir. Güclü müşahidə qabiliyyəti ciddi seçim hüququ verdiyindən qələmindən süzülən hər bir obraz, xarakter günümüzlə səsleşir, eyni zamanda sekulyarlaşır. Onun yaradıcılığında fərdi problemlər sosial problemlərə çevrilir ki, bu da yaradıcılığın məşğətçilikdən, daha doğrusu, yaradıcılığın məşğətçiliyindən uzaqlaşdırır.

"Yusifin qəmi" pyesi Moskvada rus və Azərbaycan dillərində çap edilib, Rusiya Dövlət Duması sədrinin keçmiş müavini Vyacheslav (Əli) Polosin əsərə ön söz yazıb. Ölkəmizdə din tarixi mövzusunda yazılmış dramaturji materiallar arasında ideya və fəlsəfi baxımdan seçilən bir əsərdir. Əsərin əsas mənbəyi tarix və müqəddəs kitabımız "Qurani-Kərim" olduğundan müəllif tarixi faktlara sadiq qalaraq gənəzlərdən istifadə edib. Bu dram əsəri Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyinin elan etdiyi "Ən yaxşı pyes" müsabiqəsində qəlib gəlmiş iki səhnə əsərindən biridir. Əsərə Sumqayıt Dövlət Dram Teatrında Əməkdar incəsənət xadimi Bəhrəm Osmanov uğurla səhnə təcəssümü verib.

"Məmarın taleyi" pyesi bəşəriyyətdə yol göstərən nurlu şəxsiyyətlərin məhv edilməsinə həsr olunub. Məgər bu gün istedadlar məhv edilmir? Bunu bizə kim edir? Elə öz qonşularımız, bizi gözügötürməyən, paxıllığı qeyrətinə üstün gələnlər. Məkr və hiylənin insan həyatını necə məhv etdiyini hamımız aydın görürük. Tac-Mahalı tikdirəndə də qəlbini gözəli qapandığından, o türk memarının qollarını kəsdirir ki, ikinci belə bir memarlıq abidəsi tikilməsin. Bu əsərin fabula xəttinin şəxslərində əsas ideyaya xidmət edən bir sıra ciddi məqamlar və hadisələr var: memarın məhəbbəti, Molinadinin sədaqəti. Bütün bunlar ürək titrədən hadisələrdən yığılıb və müəllif onu janrın xüsusiyyətləri çərçivəsində həll edib.

Hazırda ABŞ-də yaşayan digər bir müstəqil ədəbiyyat araşdırıcısı Ramik



Cəfərzadə "Mən haqqı sevirəm" əsərinin inceliklərini təqdim edir, bu cür mövzuya hər qələm sahibinin müraciət etməməsinə vurluğlayır, eyni zamanda belə bir cəhəti də qeyd etməyi lazım bilir ki, pyesdə M.Füzulinin mənsub olduğu millət barədə dedikləri hazırda azərbaycanlılarımızın düşüncələrilə üst-üstə düşür, lakin yaxşı olardı ki, müəllif bu məziyyəti MIL-LƏT yox, ÜMMƏT baxımından təqdim edəydi...

Əsərdə rus yazıçısı L.Tolstoyun çətin axiret imtahanı öncəsi durumuna görə M.Füzulinin onun üçün etdiyi dualar qəlbə titrədir, alicənablıq, insansevərlik dərsləri kimi yaddaş hopur.

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatında öz yolu və uğurları ilə seçilən Firuz Mustafa dramaturgımız barədə hesabət xarakterli araşdırma təqdimatında milli-mənəvi dəyərlərə söykənərək qiymətli səhnə əsərləri yaratmaqda seçilən həmkarları sırasında Şirməmməd Nəzərinin də xüsusi qeyd edilir. Sadalanın və deyilməyən rəylər bir daha göstərir ki, müəllifin səhnə əsərləri diqqətə layiqdir. Biz isə təəssüf edirik ki, müəllif dərin mətblərə söykənən bu əsəri yalnız mistik televiziya film-tamaşa formatında təqdim edir, teatr həvəskarlarını sanki feyziyyətdən məhrum qoyur. Deyirəm, belə müəllif hazırda TV-lərdə kifayət qədər vaxt zəbt edən bəzi zəif serialların mövcudluğuna etirazını yeni təklif kimi bu yolla verir?

Sonda onu da deməliyə ki, Şirməmməd Nəzərinin çoxsaylı nəsr yaradıcılığı haqqında geniş təhqiqçi sözüne bu gün həttiyac duyulur.

**Rafiq Rəhimli,  
Əməkdar mədəniyyət işçisi,  
"Qızıl Kitab" mükafatı laureatı**